

Враховання слідчим суддею, судом усіх необхідних обставин при вирішенні питання про обрання запобіжного заходу, дотримання вимог закону стосовно порядку постановлення рішення, його форми і змісту надає йому, крім законності, обґрунтованості й вмотивованості, ще однієї необхідної якості, яка стосується його змістовної сторони, а саме – справедливості. З огляду на це вимога справедливості має бути не тільки моральною, а й правовою категорією, а тому й має отримати відповідне нормативне забезпечення. Справедливість цього процесуального рішення тісно пов'язана з його обґрунтованістю та вмотивованістю, проте вона має самостійне значення, адже значною мірою визначається моральною атмосферою, в якій здійснюється кримінальна процесуальна діяльність, моральною свідомістю її уповноважених суб'єктів, урахуванням моральних підстав прийняття такого рішення.

Як результат, закон зобов'язує слідчого суддю і суд підходити до вирішення питання про обрання запобіжного заходу не механічно, а оціночно щодо кожної окремої підстави, керуючись при цьому принципом презумпції невинуватості і правилами, які з цього принципу витікають, у тому числі правилом про тлумачення усіх сумнівів у доведеності обставин, на яких ґрунтується обвинувачення та ризику на користь обвинуваченого.

Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що сьогодні у КПК України щодо запобіжних заходів існує низка теоретичних питань і практичних проблем, що стосуються як визначення понять, особливостей цих заходів, так і суто практичних питань застосування норм кримінального процесуального права у відповідності до основоположних принципів права, дотримання прав та свобод громадян, а також міжнародних норм та правил щодо зазначених вище питань.

Гуманізація законодавства є положенням, яке сприяє захисту прав і свобод людини і громадянина, проте ми не повинні забувати про тяжкість вчинених правопорушень, і обрання відповідного запобіжного заходу. Статистичні дані, подані Генеральною прокуратурою України, за період прийняття чинного КПК України, свідчать про масове застосування такого запобіжного заходу к домашній арешт. Питання не в процесі, а в правильності його обрання, адже практика свідчить про його застосування і до осіб, які вчинили середньої тяжкості і тяжкі злочини.

Поява запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту сприяла активному застосуванню його судовими та правоохоронними органами. В 2012 році направлено до суду подань про домашній арешт: органами прокуратури – 2, МВС – 41, СБУ – 275, податковою міліцією – 79. В 2013 році: органами прокуратури – 190, МВС України – 6224, СБУ – 61, органами, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства – 2. В 2014 році: органами прокуратури – 203, МВС України – 7662, СБУ – 100, органами, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства – 2. В 2015 році: органами прокуратури – 275, МВС України – 7212, СБУ – 69, ДФС – 10. В 2016 році: органами прокуратури – 346, національній поліції – 6737, СБУ – 83, ДФС – 8, НАБУ – 18. В 2017 році за січень-березень: органами прокуратури – 135, національній поліції – 2110, СБУ – 18, ДФС – 1, НАБУ – 7.

Доцільним є також підхід законодавця до з'ясування мети та встановлення підстав до застосування певного запобіжного заходу, визначення процесуальних обмежень стосовно застосування деяких з них під час досудового розслідування кримінальних правопорушень.

Література:

1. Шило О.Г. Теоретико-прикладні основи реалізації конституційного права людини і громадянина на судовий захист у досудовому провадженні в кримінальному процесі України: монографія., О.Г. Шило. – Х., Право, 2011. – 472 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: прийнятий 13 квітня 2012 року [Електронний ресурс]., Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
3. Матвійчук В.К., Мартиненко Г.В. Процесуальний порядок застосування запобіжних заходів за новим КПК України., Юридична наука № 7/2013., С. 72-83.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: У 2 т., За заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. – Х., Право, 2012. – 768(т1) с., 664(т2) с.
5. Москалюк Ю.Д. Домашній арешт і тримання під вартою в системі заходів забезпечення кримінального провадження в Україні: дис...на здобуття наук ступеня канд. юрид наук: 12.00.09. – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність., Ю.Д. Москалюк, – Ірпінь, 2015. – 194 с.

ГЕНЕЗИС НАУКОВОЇ ДУМКИ ПРО МОРАЛЬ ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ / MORAL AS THE OBJECT OF CRIMINAL-LEGAL PROTECTION AND ITS GENESIS IN SCIENTIFIC LITERATURE

Шевчук А.В., доцент кафедри кримінального права і криміналістики
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, Україна

Учасник конференції

В статті проведено короткий екскурс в історію наукової думки з метою доведення, що мораль, а не моральність є категорія всезагальна, об'єктивна, суспільна, а тому саме вона повинна виступати об'єктом кримінально-правової охорони. Запропоновано короткий аналіз низки теорій та учень античності, середньовіччя та нового часу відомих мислителів, філософів та науковців, серед яких, зокрема Демокрит, Сократ, Платон, Арістотель, Монтень, Гобс, Кант, Гегель та інші.

Ключові слова: мораль, моральність, генезис, об'єкт кримінально-правової охорони, мораль античності, середньовічна мораль, мораль Нового часу.

The article deals with a disputable and absolutely unregulated nowadays issue of the correlation between moral and morality. This problem is far from being new. It has been in the focus of attention of numerous philosophers, ethnographers, anthropologists, sociologists and lawyers for many years.

The article presents a short historical survey of the history of scientific thought with the purpose of proving that it is moral, but not morality, is the object of criminal and legal protection. Relying on the works of prominent philosophers, the author of the article makes an attempt to substantiate the idea that moral is a universal, fair and social category. Consequently, it should be the object of criminal and legal protection. The moral standards have always been perceived as compulsory, absolute and unchangeable phenomena, whereas the notion of morality has been associated with virtues, which vary in every philosopher's theories.

Taking into account the above mentioned factors, the article offers a brief analysis of certain theories and doctrines, worked out and introduced by Democritus, Socrates, Plato, Aristotle, Spinoza, Montaigne, Hobbes, Kant, and other representatives of Ancient, Medieval and Modern schools of Philosophy.

It is worth mentioning that Ancient Greek Philosophers realized the social origin of moral and regarded it as some mental inclination. In the Middle Ages, the perception of moral was somewhat different: on one hand, it was oriented to local social groups, on the other, was considered as a principle of divine authority, as a system of commandments, granted by the God. During the Modern Times, the notion of moral has been limited to the mechanism of behavior and psychics, as well as to the personal interest of a human being. It has some regulatory nature. At the same time, human morality always lay in individual's good will to keep moral laws and standards..

Keywords: moral, morality, genesis, the object of criminal-legal protection, Ancient Moral, Medieval Moral, Modern Moral.

Постановка проблеми. На сьогодні досить дискусійним та не вирішеним у теорії етики, психології, соціології, філософії та правознавства, зокрема, залишається питання співвідношення наступних понять: «мораль» та «моральність». Тотожні ці поняття чи ні – однозначної, ствердної відповіді поки що не існує. Невирішеність цього питання призводить до смислової плутанини, а остання в свою чергу, лягає в основу наступного запитання: «Що ж потрібно вважати об'єктом кримінально-правової охорони: мораль чи моральність?»

Аналізуючи погляди науковців, що займалися дослідженням змісту понять «моралі» та «моральності», а також співвідношення їх між собою, з різних аспектів, як філософських, так і правових, ми зайняли позицію на ряду із вітчизняним законодавцем та з тими вченими (С.Ф. Денисов, І. Хрїмлі, С. Комаров, В. Шинкарук), які вважають, що мораль – це встановлені в суспільстві певні стандарти, правила поведінки, що є визнаними більшістю членами соціуму. Виходячи з цього, нами пропонується власне визначення моралі. Якщо трансформувати його відповідно до сфери дії норм кримінального права, то, на нашу думку, останнє буде звучати наступним чином: мораль – це звичаї, закони, що виражають вищі людські цінності, які носять всезагальний характер, забезпечують регулювання поведінки людини в суспільстві та охороняються нормами кримінального права, посягання на які чи їх недотримання є підставою для застосування кримінально-правової відповідальності до особи, винної у вчиненні таких дій.

З огляду на вище зазначене та, не вступаючи у полеміку з приводу неоднозначності цих понять, ми спробуємо довести правильність нашої позиції щодо моралі як об'єкту кримінально-правової охорони, шляхом короткого екскурсу в історію наукової думки про мораль як суспільний феномен.

Стан дослідження проблематики. Проблема моралі абсолютно не нова. Вона багато століть привертала і нині привертає увагу філософів, антропологів, соціологів, юристів. Визначення та виокремлення моралі, в різних її формах лежало в основі безсмертних, шедевральних творів та цілих теорій науковців далекого минулого, серед яких Б. Спіноза, І. Кант, Ксенофонт Афінський, Л. Морган, Е. Тейлор, Августин Аврелій, Ш. Летурно, Арістотель, Дж. Мердок, Д. Юм, І. Бенгам, К. Юнг і ряд інших знаних нині особистостей. Ця проблема жваво обговорюється і сьогодні на шпальтах засобів масової інформації, у публікаціях сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців, є предметом обговорення круглих столів, конференцій і симпозіумів. Неабияка увага проблемам моралі, в тому числі і відмежуванню її від моральності, приділена і в працях науковців сучасності (XX-XXI століття), в тому числі і вітчизняних. Це, зокрема, В. Костицький, Р. Кондратьєв, О. Дробницький, Г. Мальцев, Р. Аפרсян, Н. Кузнецова, С. Хрїмлі, А. Гусейнов, В. Бачинін, М. Хавронюк, О. Костенко, О. Беляєва, В. Соловйов, С. Тасаков, Н. Лук'янова, А. Савченко, С.Репецький, В. Сучкова, В. Кузнецов, Р. Хачатуров, О. Шкурін, С. Денисов, А. Ландіна, Л. Кучанська та інші.

Тим не менше, тематика моралі, її охорона, походження та відмежування від моральності залишається цікавою для науковців, вимагає подальшого дослідження і комплексного аналізу, в тому числі, і з позицій кримінального законодавства.

Мета публікації. Основна мета публікації зумовлена її змістом і полягає в з'ясуванні історії наукової думки про мораль. Наше завдання проаналізувати, довести і викласти обґрунтовану парадигму, згідно з якою саме мораль – основоположна категорія, яка і є об'єктом кримінально-правової охорони.

Виклад основного матеріалу. Мораль формувалася та змінювалася в залежності від розвитку самої людини. Історія моралі свідчить, що її зміст багато в чому визначався соціальними умовами життя людей і повинен розглядатися у зв'язку з культурно-історичними етапами, які проходило у своєму розвитку людство.

Що стосується самого терміну «мораль», то він ще не існував. В античній філософії, – як зазначає О.Г. Дробницький [1, с. 19], – для визначення моралі зазвичай вживалися терміни, що не мали до неї ніякої етимологічної близькості. Найчастіше вчені періоду античності використовували терміни, які відповідають нашим поняттям чеснот, справедливості, гідності.

Відомий античний мислитель Демокріт, будучи безсумнівним натурфілософом, проявив себе також в якості мораліста. Основним в етиці Демокріта є вчення про найвище благо і чесноти. Мораль як одна з форм буття, самоутвердження людини існує для неї, а не навпаки. Філософ заперечує мораль як таку, що стоїть над людиною. Для нього вона має сенс, цінність, лише в тій мірі, в якій служить людині [2, с. 156].

Демокріт був першим філософом, який розрізняв об'єктивне і суб'єктивне в моральному акті, зокрема мотив дії (вчинку) і власне дію (вчинок): „Ворог не той, хто завдає образи, а той, хто робить це з наміром”. З'ясовуючи моральність вчинку, він рекомендував враховувати наявність (чи відсутність) єдності бажання і дії: „Бути доброю людиною означає не лише не робити несправедливості, а й не бажати цього...” Тільки діючи відповідно до своїх переконань, можна бути справді моральним: „Кращий з точки зору моральності той, хто спонукається до неї внутрішнім потягом і словесним переконанням, ніж той, хто спонукається до неї законом і силою”. Ці міркування, безперечно, є доказами того, що Демокріт ставив мораль вище права. Вірно підкреслює А.Н. Чанишев, що для Демокріта „право гірше моралі” [3, с. 200].

Позицію Демокріта можна сформулювати так: не людина існує для моралі, а мораль існує для людини. Таким чином, ми знаходимо ідею про те, що мораль не самостійна сутність, не особливий надіндивідуальних феномен, а одна з форм буття і самоутвердження індивіда. Тобто мораль має об'єктивний, всезагальний характер.

Щодо ролі Сократа у визначенні моралі, то він вважається першим в історії етики моралістом-просвітителем. Він робить предметом вивчення саме моральне буття людини; предметом філософії вже є ціннісний зміст життя – питання блага і чеснот, добра і зла, користі і щастя. Вся культурно-освітня діяльність, а також діяльність людського розуму, на думку філософа, повинна бути спрямована на моральне самовдосконалення особистості. Він, таким чином, вперше в історії етики абсолютизує мораль [4, с. 69].

Сократ не відриває моральність (добродійність) особистості від її різноманітної діяльності (сімейної, громадянської, військової), а бачить в ній провідний, основоположний початок людського буття. Сократ розглядає мораль як найглибшу основу всієї людської культури. Він висловлює тверде переконання в існуванні загальних визначень моралі, осягнення яких є гарантією моральності особистості. Одна із основних істин, яку зазначав Сократ, полягає в тому, що дійсні моральні цінності існують не тільки і не стільки у вербальній формі, скільки у вигляді живого прикладу – в конкретних вчинках, в безпосередньому спілкуванні з іншими людьми. Тим самим виявлялась своєрідність моралі як ціннісного ставлення до світу, реальної

реалізації особистості. Як бачимо, акцент знову ж таки на теорії, згідно з якою не моральні принципи виводили з життя, а життя ґрунтувалось на моральних принципах.

Платон розмірковує про онтологічний і психологічний постулати в розумінні природи моральності і, відповідно, мораль у нього являється соціальним феноменом тільки за призначенням, але не за виникненням. Соціальна сутність платонівської етики досягається в значній мірі за рахунок відмови від ідеї всезагальності морального закону: моральність в даному випадку має кастово-корпоративний характер. Найвища чеснота, мудрість, властива філософам, тому саме вони здатні найефективніше управляти державами. Хоробрість, сила духу є вродженою чеснотою воїнів, захисників держави. Землеробам і ремісникам, на його погляд, властива помірність.

На думку Платона, основою моральності є справедливість, яка майже ніколи не виступає в якості моральної характеристики окремої особистості, а відображає суспільство як ціле, як певну систему. Справедливість, вважає філософ, – це соціальна гармонія, рівновага в суспільстві.

Зовсім по-іншому підходить до питання визначення моралі Арістотель. Він розуміє мораль як певну особливість психіки, душі людини. І ця особливість лише певною мірою дана людині від природи, має вроджений характер. В основному мораль виробляється практичними діями, які направлені не на те, щоб створювати власний особливий душевний стан, а перш за все на те, щоб бути суспільно значимими. В цьому сенсі, та чи інша психовольова якість людини визнається моральною тільки тоді, коли вона визнається суспільством в якості гідної ознаки. Такими чином, Арістотель визнає нормативний характер моралі [1, с. 38].

Деяко інший зміст філософ вносить у категорію справедливості, яка стоїть на вершині всіх інших чеснот. Якщо мудрість, помірність та мужність – це суть моралі по відношенню до самого себе, то справедливість – це якість людини по відношенню до інших людей та суспільства. „...Найкраща людина не та, яка чинить морально по відношенню до себе, а та, яка чинить так по відношенню до інших, а це – важка справа” [5, с. 84]. В цьому протиставленні Арістотель показує обмежене значення індивідуальної інтерпретації моральності, підкорюючи особисту мораль суспільному інтересу. При цьому, однак, філософ уникає суспільно-утилітарного погляду на моральність. На відміну від мистецтва, навичок, можливості досягти шуканого результату, в моралі важлива не тільки сама дія, але і „відомий душевний стан”: потрібно, щоб людина діяла свідомо, з певними намірами, а здійснювана дія виступала для неї як „ціль сама по собі”. Арістотель, таким чином, виражає саму суть специфіки моральності: моральна діяльність передбачає не тільки здійснення бажаних вчинків, але і свідомо-мотивоване відношення до них; не тільки досягнення шуканого результату, але і здійснення обов'язку [1, с. 39].

Одним із найвідоміших представників епохи Середньовіччя являється ранньохристиянський мислитель Августин Аврелій (Блаженний). Дослідник середньовічної філософії Г.Г. Майоров пише, що Августин вперше і в класично зразковій формі систематизував середньовічний досвід міркування, а його світогляд став своєрідним світоглядним архетипом цілої історичної епохи [6, с. 183]. Августин послідовно провів основну, характерну саме для середньовічної етики ідею божественного статусу моралі, свідомо загостривши її проти античного переконання в моральній суверенності особистості.

За Августином, мораль вилучається з області предметних відносин і переноситься у внутрішній, духовний план, а точка опори знаходиться не в людині, не в її розумі, а винесена назовні, збігається з Богом. Оскільки мораль збігається з волею Бога, вона передуює буттю, знаходиться за його чуттєвими межами; світ при цьому піддається критиці, але такій, яка не стосується його предметної суті. З точки зору мислителя, реальним змістом моральної позиції людини є усвідомлення ним власної нікчемності [4, с. 235].

Отже, моральне вчення Августина Аврелія будувалося на винесенні причини моральності за межі компетентності і відповідальності особистості, що було такою самою крайністю, як і ігнорування позаособистісних чинників моралі. У його творчості чітко відобразалася ідея підпорядкування моралі релігії, усвідомлення Бога, як єдиного джерела моралі, а також заперечення моральної повноцінності особи.

Опір авторитету церкви містила в собі позиція П'єра Абеляра. Його філософську позицію характеризують як помірний номіналізм. „Абелярівський номіналізм, – пише В.В. Соколов, – визначається в моральній доктрині як суб'єктивізм, індивідуалізація моральної поведінки людини” [7, с. 167]. Критерієм моральної оцінки є людський розум, вірніше кажучи, те внутрішнє переконання, яке мислячий індивід знаходить найкращим. І хоча людина може вважати хорошим те, що з точки зору Божественного морального закону є поганим, і, навпаки, вважати поганим те, що закон трактує як хороше, проте вона повинна слідувати своєму переконанню.

Голос совісті як кінцеву моральну інстанцію Абеляр протиставляє не тільки зовнішньому авторитету, велінням Бога, а й вчинкам. Справи мають цінність не самі по собі, а тільки у зв'язку з мотивами, які їх породжують. Вони можуть бути результатами прямого фізичного примусу; один і той же вчинок може бути породжений діаметрально протилежними суб'єктивними задумами і не дає адекватного уявлення про моральність суб'єкта. Сам Абеляр ясно усвідомлював соціальну спрямованість свого морального вчення. Він пов'язує мораль з природним законом (природний ж закон полягає в моральному пізнанні) [8, с. 804].

Таким чином, в постулатах П. Абеляра затверджується моральна цінність людини, окреслюється значимість її морального вибору. Вчення філософа пронизане духом незалежності людини як суб'єкта моралі від Бога і саме в цьому, на його думку, полягає цінність останньої.

Емпірична етика Нового часу була представлена моралістичними поглядами М. Монтеня. На його думку, людина є суперечливою, нестійкою, мінливою істотою, а її духовне життя – постійною внутрішньою суперечкою, роздвоєнням. Тільки завдяки самосвідомості вона набуває єдності, цілісності, стає своєрідним мікросмосом. Тому передумовою моральності є глибоке і щире самопізнання. Діяльність самопізнання та самосвідомості вважав вельми продуктивними, хоча їх результати не можна чітко й однозначно висловити [4, с. 304].

Мислитель, зокрема, зазначав, що вчинки, які зовнішньо виглядають справедливими, доблесними, добрими, але вчинені з метою отримання вигоди, слави, чи страху, не можуть бути визнані моральними. Тому в самій природі людини (стремління до щастя і страх перед негараздами) і в її свідомості (розрахунок на досягнення благополучного результату) не може бути основи істинної моралі. А з іншої сторони, суспільне життя зі своїми законами, потребами та інтересами не може бути основою моралі. Розуміючи парадоксальні протиріччя у визначенні моралі, М. Монтень так і не зміг їх розв'язати. Однак, він був категорично проти фальшивих чеснот, що часто покривають егоїстичні устремління людей, і підпорядкування інтересів людини інтересам групи людей або держави.

Відомий англійський мислитель Томас Гоббс вирізняв три різних поняття моралі. Перше – зводило мораль до психології індивідів і пояснювало чому люди схильні вчиняти так чи інакше. Друге – зводило мораль до потреб державної влади і пояснювало, чому взагалі потрібно, щоб люди узгоджували свої дії у сфері суспільного життя. Мораль в даному випадку виступає як сукупність певних правил щодо цілеспрямованого врегулювання суспільства. Третє поняття моралі підкреслює

нормативно-обов'язковий характер моральних вимог: це те, до чого нас зобов'язує наша природа [1, с. 55]. Таким чином, ні в одному із вказаних визначень не вказується узагальненого поняття моралі.

Т. Гоббс виводить всю мораль з егоїзму, тобто з природного прагнення людей до відособленості і відчуженості. „Війна всіх проти всіх” – це той початковий етичний факт з якого розвивається право і мораль. Людина стає суспільною істотою за потребою. Тільки страх людей один перед одним примушує їх відмовлятися від природної схильності до насильства та поневолення і встановлювати норми співжиття у вигляді моралі [9, с. 158].

В той же час Жан-Жак Руссо основою моралі вважав природне прагнення людини до свободи і щастя, прихильність і співчуття. Мораль же відображає відносини людей, які виникли в результаті суспільного договору [10, с. 13].

У період класичної німецької філософії, особливої уваги заслуговує моральна філософія Іммануїла Канта, яка знаменує собою перехід від опису, пояснення моралі, до її теоретичного аналізу як особливого, специфічного явища. І. Кант в своїх філософських працях, ставлячи проблему моральності (і її існування взагалі, визначення та виявлення її специфічних рис), оперує двома поняттями – мораль та моральність – в рівній мірі, не розмежовуючи їх і навіть не ставлячи цієї проблеми. Кант розумів моральність (в рівній мірі як і мораль) як повинність, звернену до людини, а не від природи закладений в ній потяг або почуття. Тобто сутність моралі за І. Кантом полягає не в самих переконаннях людини, які виявляються в процесі спілкування її з іншими людьми і в житті суспільства, а як щось дане, щось вище, приписане кожному індивіду в процесі історичного розвитку суспільства. „Мораль не зводиться до „внутрішньої механіки” душевних імпульсів і переживань людини, а має нормативний характер, тобто примушує людину до чітко визначених дій і втілює потяги до таких дій по їх змісту, а не за психологічним виглядом, емоційним забарвленням, душевним настроєм” [11, с. 307].

Заслугою І. Канта була і його вказівка на принципову загальність моральних вимог, а це і відрізняє моральність від багатьох інших близьких їй соціальних норм (звичаїв, традицій).

Таким чином, з'являється нове розуміння моралі: вона вже носить нормативний характер, тобто, це норми поведінки людини в процесі спілкування між людьми в суспільстві та їх співжиття. Саме І. Кант одним із перших наголосив на нормативності моралі як такої і дав поштовх для розвитку етичної думки в цьому руслі.

Г. Гегель під мораллю розумів суб'єктивний аспект вчинків, а під моральністю – самі вчинки, їх об'єктивну сутність. Мораллю він називав те, якими бачить вчинки людина в її суб'єктивних оцінках, переживаннях вини, а моральністю – те, чим насправді є вчинки особистості в житті сім'ї, держави, народу [12, с. 105].

Висновки. Виходячи з поглядів філософів, правознавців, починаючи з періоду античності, нами був зроблений висновок, що термін мораль у більшості випадків категорія всезагальна, об'єктивна, суспільна, що використовувався для позначення загальнолюдських, суспільних цінностей та формувався у суспільстві, а не конкретним індивідом.

Моральність виникла на ґрунті пануючої суспільної моралі і являла собою вищий індивідуальний рівень, коли кожна особа, індивід аналізуючи та переосмислюючи ті загальновизнані цінності, встановлює для себе свої ідеали належного, займає позицію схвалення чи протесту таких цінностей.

Таким чином, об'єктом кримінально-правової охорони повинна би виступати саме мораль.

Література:

1. Дробницький О.Г. Понятие морали: Историко-критический очерк. – М., Наука, 1974. – 388 с.
2. Материалисты Древней Греции. Собр. текстов Демокрита, Гераклита и Эпикура (пер. с древнегреч. А. Маковельско-го, С. Соболевского, М. Дынника). – М., Политиздат, 1955. – 238 с.
3. Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии: Учеб. пособие для филос. фак. и отделений ун-тов. – М., Высш. школа, 1981. – 374 с.
4. Гусейнов А.А., Иррилитц Г. Краткая история этики. – М., Мысль, 1987. – 589 с.
5. Аристотель. Этика (к Никомаху), Этика Аристотеля. – СПб., 1908., С. 84-85.
6. Майоров Г.Г. Формирование средневековой философии (латинская патристика). – М., Мысль, 1979. – 433 с.
7. Соколов В.В. Средневековая философия: Учеб. пособи для филос. фак. и отделений ун-тов. – М., Высш. школа, 1979. – С. 448 с.
8. Антология мировой философии. В 4-х томах. Т. 1. Философия древности и средневековья. Ред. коллегия: В.В. Соколов (ред.-составитель первого тома и авт. вступит. статьи) и др. – М., Мысль, 1969. – 936 с.
9. Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. Т. 6. СПб., 1891. – 478 с.
10. Лосис Л.Н. Основы этики и эстетики. Учебное пособия., Лосис Л.Н. – М., МГНУ, 2004 – 66 с.
11. Кант И. Основы метафизики нравственности; Критика практического разума; Метафизика нравов. – СПб., Наука, 1995. – 528 с.
12. Гегель Г. Философия права., Г. Гегель. – М., Мысль, 1990. – 524 с.

УДК 343.272 (477)

КОНФІСКАЦІЯ МАЙНА ЯК ВИД ПОКАРАННЯ / CONFISCATION OF PROPERTY AS A TYPE OF PUNISHMENT

Ющик О.І., канд. юрид. наук, доцент кафедри кримінального права і криміналістики юридичного факультету
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, Україна

Учасник конференції

Стаття присвячена кримінально-правовій характеристиці конфіскації майна, як виду додаткового покарання передбаченого в Кримінальному кодексі України. Визначено, що конфіскація майна – це примусове безоплатне вилучення у власність держави всього або частини майна, яке є у власності засудженого. Проаналізовано основні характерні ознаки конфіскації майна та особливості його застосування.

Ключові слова: конфіскація майна, додаткове покарання, кримінальне право, Кримінальний кодекс України, право власності, перелік майна, що не підлягає конфіскації.

The complex of theoretical and practical problems concerning regulation and realization of punishment as property confiscation according to national criminal legislation is analyzed in the article.